

Jan Tomczak

"Der Religionsunterricht im Urteil der Hauptschüler : eine empirische Untersuchung auf 9. Klasse Hauptschule in München", Werner Prawdzik, Zürich-Einsiedeln-Köln 1973 : [recenzja]

Collectanea Theologica 45/4, 249-250

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kazania lub jako wstęp do niego. Te trzy formy uważa autor za wstępne do kazań dialogowych. Ostatnia jest już prawdziwym dialogiem, gdy wiele osób zabiera głos w czasie homilii i snuje swoje refleksje, kiedy może się również wykonać dyskusja. Czytelnik znajdzie także uzasadnienie teologiczne takiej formy przepowiadania.

Omawianą książkę mogą z pożytkiem przeczytać profesorowie homiletyki, a szczególnie ich słuchacze i nawet każdy, kto chce zabierać rzeczowo głos na temat głoszonych kazań.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa.

Werner PRAWDZIK, *Der Religionsunterricht im Urteil der Hauptschüler. Eine empirische Untersuchung auf 9. Klasse Hauptschule in München*. Zürich — Einsiedeln — Köln 1973, Benziger Verlag s. 319.

W jednym z poprzednich numerów „Collectanea Theologica” została omówiona książka Norberta Haversa, przedstawiająca badania przeprowadzone wśród chłopców dziesiątych klas licealnych na temat ich stosunku do nauki religii. W obecnym numerze przedstawiamy drugą pozycję tej samej serii. Tym razem mamy do czynienia z badaniami przeprowadzonymi w Monachium w dziewiątych klasach szkoły podstawowej (*Hauptschule*), wśród 800 chłopców i dziewcząt wyznania katolickiego. Chodzi o analizę postawy wobec nauki religii i nastawienia do niej młodzieży w piętnastym roku życia.

Praca ta na podstawie statystycznych badań ustala, jakie są wśród młodzieży nastawienia, opinie, przekonania dotyczące religii jako przedmiotu nauczanego w szkole. Autor ukazuje więc obraz sytuacji, w jakiej znajduje się nauka religii w szkole w Monachium, a nawet w RFN, bo w pewnym stopniu dzięki tym wynikom można poznać, jak omawiany problem przedstawia się w innych miastach. Te badania dzięki zastosowaniu metod matematyczno-statystycznych dają analizę, mającą wyjaśniać strukturę uwarunkowań, które kryją się za nastawieniami. Uzyskane wskaźniki autor interpretuje, analizując dziesięć wyodrębnionych w pracy czynników, posługując się analizą regresji i sprawdzając dwanaście hipotez, które postawił do wyjaśnienia w swym badaniu.

Zbieranie danych jak zwykle poprzedziło przygotowanie kwestionariusza, który zawiera 151 pytanie zamknięte. Autor ukazuje, w jaki sposób przygotował ten kwestionariusz i uzasadnia dlaczego tak go ułożył.

Omawiając wyniki swoich badań, zestawia je autor nieraz z wynikami innych ankiet, dzięki czemu praca daje pełniejszy obraz sytuacji religijnej w Niemczech zachodnich, a przynajmniej w środowiskach badanych.

Co się tyczy hipotez, niektóre z nich zostały potwierdzone, a inne nie. Np. nastawienie do nauki religii jest związane z religijnym zainteresowaniem badanych. Zainteresowani religijnie, a takich wśród pytanych była jedna piąta, są bardziej pozytywnie usposobieni wobec nauki religii, niż niezainteresowani. Na nastawienie do nauki religii mocno poznane są wpływy współuczniów o niej i o uczących jej. Kto z religii chce się wypisać, ten zna wielu współuczniów, którzy żywią podobne zamiary. Hipoteza, że nastawienie do nauki religii ma związek ze stylem ogólnym wychowania rodziców, nie została potwierdzona. Nastawienie do nauki religii jest niezależne od ogólnoludzkiej atmosfery domu rodzinnego. Wyłączona jest oczywiście w tym wypadku atmosfera religijna, bo to inny problem. Podobnie na nastawienie do nauki religii jako przedmiotu, na jego ocenę, a nie wartościowanie treści religijnych, nie wpływa pozaszkolna działalność religijna czy raczej kościelna uczniów. Odbywa się ona więcej w sferze międzyludzkiej niż religijnej.

Bardzo ciekawe są ogólne wnioski, które autor na końcu swej rozprawy

wyprowadza. Uczniowie klas dziewiątych oczekują od nauki religii nie informacji i instrukcji nauczania kościelnego, lecz pomocy w odnajdywaniu siebie i sensu istnienia. Tylko jedna czwarta pytanych uznaje w dotychczasowo przekazywanej nauce religii pomoc i wezwanie do kształtowania własnego życia. Autor kończy swoje wnioski przypomnieniem, że nauczanie religii może przynieść owoce tylko w takiej gminie, w której kwitnie życie religijne.

Omawiana książka jest niemałym wkładem do lepszego zrozumienia religijnego problemu dzisiejszej młodzieży. Mogą więc z pożytkiem zapoznać się z nią w Polsce pedagodzy i socjologowie oraz profesorowie czy wykładowcy katechetyki i ich słuchacze. Jednych mogą zainteresować metody i techniki przeprowadzania badania i wyciągania wniosków, innych same wyniki, które stanowią cząstkę prawdy o sprawach religijnych młodzieży.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Glaubensverständnis, Glaubensvermittlung, Erwachsenenbildung, wydali Günter Koch i Josef Pretschner, Würzburg 1972, Echter Verlag, s. 220.

Książka jest dedykowana prof. Fritzowi Hofmannowi z okazji siedemdziesięciolecia jego urodzin. Zawiera ona dziesięć artykułów na tematy związane z działalnością Hofmanna, który od 1933 roku był profesorem dogmatyki w Passwie, od 1940 proboszczem, a od 1948 do 1969 profesorem i działaczem w Würzburgu. W tym ostatnim okresie zajmował się eklezjologią, odnową liturgii, a zwłaszcza religijnym kształceniem dorosłych na diecezjalnych akademiach dla dorosłych (*Akademie für Erwachsenenbildung*). Praktyka duszpasterska i praca ze świeckimi wpłynęły decydująco na zmianę jego zainteresowań teologicznych. Z dogmatyka spekulatywnego stał się Hofmann jednym z teologów, którzy uprawiają tzw. teologię żywą, skierowaną bezpośrednio do skutecznego głoszenia orędzia o zbawieniu. Szczególną jego troską było urzeczywistnianie się Kościoła na różnych polach działalności świeckiej. Przy tym zaskużył się on także na polu ekumenizmu w diecezji wüzburgskiej.

Taki też profil dostrzega się w artykułach niniejszej książki. Pierwsza grupa tematów koncentruje się wokół problematyki pojmowania wiary. Eugen Biser omawia zagadnienie konkretyzacji wiary w życiu chrześcijanina. Tę konkretyzację ujmuje on jako uobecnienie Boga w świecie (s. 24). Następnie F. Kaiser pisze na temat różnych wyznań wiary w dziejach Kościoła, poczynając od Biblii aż do zarysowania potrzeby nowego sformułowania wiary Kościoła po II Soborze Watykańskim (s. 55). Z kolei P.-W. Scheele mówi o elementarnych pojęciach, celach i metodach uprawiania teologii ekumenicznej. Wreszcie ostatnim tematem tej grupy jest problem swoistego kryzysu ekumenizmu wobec sekularyzacji świata współczesnego, rozważany przez H. Döringa w kontekście współczesnej dyskusji teologicznej.

Druga część książki ogniskuje się wokół problemów związanych z pośredniczeniem Kościoła w przekazywaniu wiary, a zwłaszcza w doprowadzaniu dorosłych do dojrzałości w wierze. Artykuł wprowadzający dotyczy samej koncepcji kształcenia dorosłych. Ignacy Zangerle zajmując się w nim funkcją kształcenia dorosłych w odnawianiu się Kościoła związanego ze zmieniającym się społeczeństwem oraz stosunkiem tego kształcenia do zwyczajnego głoszenia orędzia o zbawieniu przez Kościół. Po nim zabiera głos Georg Moser na temat pastoralnego znaczenia kształcenia dorosłych i jego wtopienia w całość misji Kościoła. Usiłuje on ukazać najbardziej podstawowe zadania Kościoła, w których świeccy mogą spełnić decydującą rolę pod warunkiem, że będą nieustannie dojrzywać w wierze, nadziei i miłości. Nieustanna *metanoia* jest nieodzownym warunkiem samourzeczywistniania się Kościoła. Z tym wiąże się konieczność wychowania u dorosłych dojrzałego sumienia